

SOPIVA

Etelä-Savon henkilökohtaisen budjetoinnin hanke

ETELÄ-SAVON SOSIAALI- JA
TERVEYSPALVELUJEN KUNTAYHTYMÄ

Sisällys

Nykytilan kuvaus ja hankkeen tarpeellisuus	2
Tavoitteemme	3
Avainkysymykset, joihin etsimme vastauksia:	3
Kehittäjäkumppanit	3
Tapamme toimia	4
Hankkeen organisointi	5
Toteutus ja aikataulu	6
Asiakastyö	6
Alueellinen verkostotyö	6
Yhteistyö valtakunnallisen hankkeen kanssa	6
Hankkeen hallinnolliset tehtävät	6
Hankkeen liittyminen muihin aikaisempiin tai käynnissä oleviin hankkeisiin	7

Nykytilan kuvaus ja hankkeen tarpeellisuus

Etelä-Savossa on vahva tahtotila ja edellytykset sosiaalipalveluiden kehittämiseksi ja rakenteiden uudistamiseksi. Sopiva-hankkeen hallinnoinnista vastaa Essote (Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä) yhdessä hanketoteuttajakumppaneiden kanssa. Jaamme näkemyksen, jonka mukaan henkilökohtaisella budjetoinnilla (HB) on mahdollista lisätä henkilön itsemääräämisoikeutta, osallisuutta ja valinnanmahdollisuuksia siten, että apua ja tukea on saatavissa joustavasti elämän eri tilanteisiin ja tarpeisiin henkilölle parhaiten sopivalla toteutustavalla.

Hankkeen lyhenteellä Sopiva tarkoitamme avun, tuen ja tuen järjestämisen toimintatapaa, jossa henkilö on itse keskiössä kokonaisuuden suunnittelussa, valinnassa ja toteuttamisessa. Sen elementtejä ovat henkilön ymmärrys omista oikeuksistaan, vapaus määrittää omaa suuntaa ja saada tarvittaessa suunnitteluun tukea, osallisuuden aito toteutuminen sekä päämäärä hyvästä elämästä. Sopivan tuen ratkaisut ovat ihmislähtöisiä ja niiden pyrkimyksenä on välttää palveluiden yli-, ali-, ja ohimitoitus. Sopiva tuki on yksilöllistä, mikä ei oletuksena kuitenkaan tarkoita erityismittoihin räätälöintiä. Peruspalvelujen ja lähiyhteisön tarjoamat mahdollisuudet on hyödynnettävä. Oikein kohdistuvat palvelut sekä kasvattavat hyvinvointivaikutuksia, että ovat kustannustehokas tapa toimia.

Alueemme maantieteellisesti laaja, ja jakautuu kaupunki- ja kuntataajamakeskuksiin sekä maaseutumaiseen alueeseen. Etäisyydet ja matkat haastavat kehittämään uudenlaisia palveluiden tuottamisen ja järjestämisen tapoja hyödyntäen mm. etäyhteyksiä. Väestörakenteeltaan Etelä-Savo on Suomen ikääntynein ja nopeasti ikääntyvä maakunta. Vammaispalvelujen kustannukset ovat Etelä-Savossa valtakunnallisesti verrattuna korkeat, mutta silti kaikki asiakkaat eivät ole tyytyväisiä saamiinsa palveluihin. THL:n 7/19 raportin mukaan Etelä-Savon vammaisille myönnettyjen palvelujen ja tukien kokonaislukumäärä asukaslukuun suhteutettuna oli maan suurin. Tunnistettuja tarpeita ovat mm. peruspalveluiden vahvistaminen, palvelurakenteen keventäminen, monipuolisempi tarve kotiin annettaville palveluille, palveluohjauksen ja palvelutarpeen arvioinnin kehittäminen ja yhtenäisten palvelujen myöntämisperusteiden selkiyttäminen. Palveluiden järjestämistä omana toimintana pyritään lisäämään sekä etsitään aktiivisesti uusia vaihtoehtoisia palveluntuottamistapoja, jotka tukevat vammaisten asiakkaiden elämänhallintaa.

Toimintaympäristön kehittämistarpeet on tunnistettu ja ne korostavat muutoksen tärkeyttä. Haasteet kasvattavat hankekumppaneiden sitoutumista ja motivaatiota hankkeen toteutukseen ja vaativat hankkeen aikaista tarkempaa alueellisten olosuhdetekijöiden tarkastelua suhteessa henkilökohtaisen budjetoinnin kehittämiseen.

Etelä-Savossa on toteutettu henkilökohtaisen budjetoinnin pilotti vuosina 2017 -2018. Kokemukset olivat myönteisiä. Essotessa hankkeen hakijana suhtaudumme avoimesti ja myönteisesti uudenlaisien toimintatapojen kehittämiseen. HB:n kehittäminen nähdään tärkeänä erityisesti asiakasosallisuuden kehittämisen näkökulmasta. Samalla kehittämistyö haastaa työntekijöitä tekemään työtä uudella tavalla. Kehittämistyössä on Essoten johdon, luottamusjohdon ja työntekijöiden näkemyksen mukaan mahdollisuus parantaa asiakkaan elämänlaatua merkittävästi kustannuksia kasvamatta.

Osana hankevalmistelua suunnittelimme yhdessä kokemuskehittäjien ja kiinnostuneiden kumppaneiden kanssa millaisen hankkeen haluaisimme toteuttaa. Huhtikuussa 2020 toteutettuun Ideapajaan arvokkaita näkemyksiä ja kokemuksia antoivat osallistujat Etelä-Savon CP-yhdistyksestä, alueen vammaisneuvostosta, Mikkelin Kehitysvammaisten Tuki ry:stä, Kehitysvammaisten Palvelusäätiöstä, Vaalijalan kuntayhtymästä, Diakonia-ammatti-korkeakoulusta, Pieksämäen kaupungilta ja Essotesta. Käydyssä keskustelussa tiivistyy nykytila ja hankkeen tarve:

Muutos, jota ihmiset elämäänsä toivovat? Etelä-Savossa on toivottu vammaispalvelulta enemmän osallistavaa ja yksilöllisempää, oman elämän näköistä palvelua. Ihmisten toivovat pääsevänsä vaikuttamaan oman elämäänsä ja sitä kautta myös saamaan oikea-aikaisia, omin tarpeisiin sopivia palveluita.

Muutosta hidastavat seikat ja toimintatavat? Muutosta hidastavat perinteiset tavat tuottaa palveluita ja vahva palvelujärjestelmä, mikä ohjaa ammattilaisia osoittamaan tietynlaisia palveluita asiakkaille. Valinnanvapaus muodostuu tälle hetkellä pitkälti palvelusetelijärjestelmän kautta, jossa on myös palveluntuottajat ovat tarkoin määritelty. Ammattilaisten osaaminen ja asenne vaatii muutosta ja osaamisen vahvistamista palveluohjauksessa.

Muutosta edistävät seikat ja toimintatavat? Aikaisemmat kokemukset ja saatu palaute kehittää toimintamallia kohti osallistavaa ja yksilöllisempää, valinnanvapautta tukevaa toimintaa. Toimijoilla on vahva hankeosaaminen sekä laaja ja toimiva verkostoyhteistyö. Mukana on myös kokemusasiantuntijoita eli palvelunkäyttäjiiä kehittämässä toimintaa.

Mitkä ovat tärkeimmät elementit, joita kokeilussa pitäisi olla? Hyvän elämän mahdollistaminen, yksilöllisyys, elämän laatu, muutos, riittävä tuki valintojen tekemiseen, luottamus, säännöllinen yhteydenpito, oma työntekijä, vuorovaikutus, yhteistyö.

Tavoitteemme

Hankkeen **tavoitteena on yhdessä kehittää ja mallintaa henkilökohtaisen budjetoinnin järjestämisen tapa.** Järjestämistavan odotetaan lisäävän tukea tarvitsevan henkilön hyvinvointia ja olevan kustannusten kannalta neutraali tai vähentävän kustannuksia. Järjestämistapa tuo vaikuttavuutta niin asiakkaan hyvinvointivaikutusten kuin kustannusvaikuttavan palvelun näkökulmasta. Etelä-Savon alueellisen hankkeen tavoite on määritelty yhtenäiseksi valtakunnallisen hankekokonaisuuden kanssa. Tavoitteessa yhdessä-sanalla tarkoitetaan kehittäjäkumppanuutta tukea tarvitsevien ihmisten, alueellisen verkoston ja toteuttajakumppaneiden kanssa. Tavoitteena on luoda innovatiivinen tapa toimia, jolla HB voi tulevaisuudessa toteutua hankkeen alueella yhdenmukaisesti, toimivilla järjestelmillä Suomen mallin kanssa ja juurtua toimivaksi, kuntalaisten osallisuutta ja valinnanvapautta edistäväksi toimintatavaksi. Innovaation ymmärrämme uutuusarvoa sisältäväksi tiedoksi, toimintatavaksi, palveluksi tai muuksi yhdistelmäksi, joilla vahvistetaan kansalaisyhteiskuntaa, edistetään kansalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä osallisuutta ja toimijuutta ja/tai parannetaan palveluita tai palvelujärjestelmää.

Avainkysymykset, joihin etsimme vastauksia:

- Milloin vammaainen henkilö hyötyy HB:sta suhteessa muihin järjestämistapoihin ja mitä HB:lla järjestetyllä toiminnalla tavoitellaan? Mitä tämän mahdollistaminen tarkoittaa avun ja tuen tuottamisen ja järjestämisen kannalta?
- Minkälaista apua ja tukea henkilökohtaisella budjetoinnilla voidaan järjestää?
- Miten määritetään henkilökohtaisen budjetin määrä?
- Miten henkilökohtaisen budjetoinnin toimintatavat otettaisiin käyttöön?
- Miten henkilökohtaista budjettia käytetään ja käyttöä seurataan?
- Miten henkilökohtaisen budjetin käyttöön annetaan tukea?
- Millaisia vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja haasteita henkilökohtaiseen budjetointiin liittyy verrattuna muihin järjestämistapoihin?
- Millä reunaehdoilla ja järjestelmillä seurataan henkilökohtaisen budjetin käyttäjien hyvinvointia ja HB:n kustannuksia?

Kehittäjäkumppanit

Hankkeen hakijana ja hallinnoijana toimii Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä Essote. Hankkeen toteutukseen osallistuvia kumppaneita ovat Vaalijalan kuntayhtymä, Kehitysvammaisten Palvelusäätiö (KVPS), Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak), Metropolia Ammattikorkeakoulu ja Kukunori ry. Hankkeen ensisijaisena kohderyhmänä ovat vammaispalvelujen asiakkaat, tarkoittaen henkilöitä, joilla on erilaisia toimintakyvyn rajoitteita sekä avun ja tuen tarpeita diagnoosista riippumatta. Alueellista verkostoa edustavat laajasti vammaispalvelujen asiakkaiden läheiset ja muut heille tärkeät henkilöt, alueen järjestöjen edustajat ja palveluita tuottavat ammattilaiset, työntekijät, viranhaltijat ja päättäjät. **Kohderyhmä, verkostot, alueen hankkeen toteuttajat sekä valtakunnallinen hanke ml. muut alueelliset hankkeet muodostavat vastavuoroisen kehittäjäkumppanuuden.**

Essoteen kuuluvat kunnat ovat Mikkeli, Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa ja Puumala. Lisäksi erikoissairaanhoidon kautta ovat jäseninä Joroinen ja Pieksämäki. Yli 3800 eri alojen ammattilaista uudistaa hyvinvointipalveluja noin 100 000 Etelä-Savon asukkaalle. Vammaispalvelujen asiakasmäärä on kasvanut vuosittain. Asiakasmäärä vammaispalveluissa Essoten alueella on tällä hetkellä 2206 henkilöä. Omaishoidon puolella vammaisten omaishoito on lisääntynyt merkittävästi erityisesti lapsiperheiden osalta. Essotessa toimii aktiivinen kaikkia jäsenkuntia edustava vanhus- ja vammaisneuvosto, joka osallistuu hankkeen kehittämistyöhön. Essoten Omatori Mikkeliissä kokonaisvaltaisena ja kynnyksettömänä kohtaamispaikkana tarjoaa hankkeelle tilan erilaisten verkostojen yhteistyölle. Essotella on isona organisaationa käytettävissään laaja eri alojen ammattilaisten asiantuntemus hanketyöhön ja kokemus yhteistyöstä ohi palvelu- ja vastuualuerajojen aina peruspalveluista erityispalveluihin saakka. Poikkihallinnollinen yhteistyö on toteutettavissa hyvässä yhteistyössä Essoten kuntien eri toimialueiden kanssa.

Vaalijala on 34 savolaisen kunnan omistama kuntayhtymä, joka palvelee erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä, perheitä ja yhteisöjä erilaisissa elämäntilanteissa. Vaativimpia kuntoutuspalveluja Vaalijala tuottaa valtakunnallisesti. Vaalijala muodostaa myös kehitysvammalain mukaisen Savon erityishuoltopiiriin. Vaalijalan toiminta perustuu ymmärtämiseen ja vuorovaikutukseen, vastuullisuuteen ja osaavuuteen. Vaalijala on kiinnostunut kehittämään ja

mallintamaan Sopiva-hankkeessa erilaisia henkilökohtaisen budjetoinnin asiakasprosesseja kommunikaatio- ja tuetun päätöksenteon menetelmäosaamista hyödyntäen.

KVPS on omaisjärjestötaustainen valtakunnallinen palveluiden kehittäjä ja tuottaja, joka tekee työtä tukea tarvitsevien ihmisten hyvän elämän edistämiseksi. Palvelusäätiöllä on kertynyt Suomen pitkäaikaisin henkilökohtaisen budjetoinnin kehittämisen kokemus. Vahvan palveluiden ratkaisujen kehittämisen ja asiakasymmärryksen pohja on vammaisten ihmisten sekä heidän perheidensä kanssa tehdyssä yhteistyössä. KVPS kokee Sopiva-hankkeen merkitykselliseksi ja näkee sen edistävän täyden kansalaisuuden ja ihmisoikeuksien toteuttamista. KVPS sitoutuu vahvasti hankkeessa tehtävään työhön ja toimii siinä **Suunnan**, eli henkilökohtaisen budjetoinnin keskuksen kautta. Kumppanuudella luodaan kaikkia osapuolia hyödyttävää erityistä arvoa. KVPS:n johto on sitoutunut hankkeeseen. Suunta tarjoaa osaamisensa hankkeen käyttöön ja vahvistaa hankkeessa tehtävää yhdessä kehittämistä ja verkostotyötä sekä näihin liittyviä menetelmiä. Yhteistyö tuo ihmisiä yhteen ja mahdollistaa laajojen kansallisten ja kansainvälisten verkostojen hyödyntämisen, joita hankkeessa tehtävä työ lujittaa entisestään.

Diakilla on pitkä kokemus ja osaamista maakunnallisten ja alueellisten sekä valtakunnallisten ja kansainvälisten hankkeiden (mm. ESR-, OKM-, KKA, RAY- ja Terveystieteiden edistämisen määrärahan rahoituksilla) toteuttamisesta ja hallinnoimisesta. Diakilla on myös vahvaa kehittämistyötä tukevaa arviointiosaamista. Toiminnan tulosten levittäminen valtakunnallisesti toteutuu hyvin Diakin oman verkoston avulla: Diakin kampukset sijaitsevat Helsingin lisäksi Turussa, Porissa, Pieksämäellä ja Oulussa. Sekä opetustoiminnassa että työelämän kehittämistoiminnassa perustana on osallistava kehittäminen ja monialaisen asiantuntijuuden kehittyminen työelämän tarpeita vastaamaan. Sote-alan suurena kouluttajana Diak on vahvasti mukana sote-muutoksen ajankohtaisissa asioissa. Diakin strateginen aie on ”Maailma, jossa ketään ei jätetä”.

Metropolia Ammattikorkeakoulun perustehtävänä on opetuksen lisäksi edistää ja tukea yhteiskunnan kehitystä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan ratkaisulla. Metropolia mahdollistaa uusia tapoja oppia, tuottaa ratkaisuja ja tehdä monialaista yhteistyötä. Yhteistyöstä useiden kaupunkien ja muiden toimijoiden kanssa HB-toimintamallin kehittämisestä ja pilotoinnista Metropolialla on vankka kokemus kolmivuotisen Avain kansalaisuuteen -hankkeen johtamisen kautta.

Kukunori on kansalais- ja ihmisoikeusjärjestö sekä ajatus- ja toimintahautomo. Yhdistyksen osaamista on saattaa verkostoja yhteen uudenlaisten yhteiskunnallisten ratkaisujen luomiseksi. Erityisen hyviä Kukunorissa ollaan kokeilukulttuurin luomisessa, muutosmuotoilussa sekä arvioinnin ja seurannan kehittämisessä.

Hankkeen **kohderyhmä** muodostuu Essoten ja Vaalijalan vammaispalvelujen asiakkaista. Suuresta määrästä pyritään selkeällä ja yhteiskehittämiseen kannustavalla viestinnällä kutsumaan mukaan määrällisesti ja edustavasti kattava kokemuskehittäjien joukko. Moninaisuuden toteutumista arvioidaan mm. suhteessa henkilöiden toimintakykyyn ja avun ja tuen tarpeeseen, ikään ja elämäntilanteeseen, kommunikointitapoihin sekä henkilön nykyisiin palveluihin ja niiden järjestämistapoihin. Aiemman HB-pilotin kokemuskehittäjien asiantuntemusta on hyödynnetty jo hankkeen suunnitteluvaiheessa.

Hankkeen **alueelliseen verkostoon** on alustavasti kutsuttu jo hankesuunnitteluvaiheessa mukana olleet Essoten vammaisneuvoston jäsenet sekä alueella toimivat vammaisjärjestöt. Palveluntuottajien rooli on myös keskeinen. Palveluntuottajat kutsutaan kehittämistyöhön mukaan syksyllä 2020. Verkostotyöhön osallistuminen mahdollistetaan eri tavoin ja asteisesti. Emme oleta tai edellytä, että jokainen osallistuu yhteiseen kehittämiseen samalla tavalla. Edellytyksiä osallistumiselle luodaan innostamisella ja osallistumisen esteiden poistamisella mm. selkokielen ja erilaisten kommunikaatiomenetelmien keinoin.

Tapamme toimia

Hankkeen alussa määrittelemme yhdessä reunaehdot ja asenteen, joiden perusteella hankkeessa työskentelemme. Perustana ovat tapamme toimia:

Ihmislähtöisesti, hyvää elämää edistäen. Ankkuroimme ihmislähtöisyyden lähtökohdaksi ja päämäärän hyvän elämän mahdollistamiseksi. Ihmisten oman asiantuntijuuden arvo on keskeinen kokeilu- ja kehittämistyössä.

Yhdessä kehittäen, muutoksia muotoillen. Suhtaudumme tosissamme aidosti osallistuvien menetelmien löytämiseen ja käyttöön hankkeessa. Ideoimme ennakkoluulottomasti uusia palvelumuotoja nykyisten rinnalle.

Tositarkoituksella. Hankekumppanuudet ja hankkeessa tehtävä työ perustana ovat sitoutuminen ja luottamus. Vammaispalvelut ovat aina pitkäaikaisia ja usein elämänmittaisia, jonka vuoksi hanketta ei nähdä projektiluontoisena sprinttinä, vaan kestävästä kehitystä ja jatkuvuutta edistävänä kokonaisuuden osana.

Hankkeen organisointi

Hanke kattaa kaikki Essoten alueen kunnat ja 100% alueen väestöstä. Essote vastaa hankkeen hallinnoinnista ja hankeresurssien rekrytoinnista hankesuunnitelman mukaisesti. Vaalijala osallistuu hankkeeseen osatoteuttajana.

Hankkeella on yhteinen **johto- ja ohjausryhmä**. Perustettavassa johtoryhmässä ovat edustettuna alueen kunnat ja yhteistyöverkostot. Johtoryhmän kokoonpanossa huolehditaan riittävästä monialaisesta osaamisesta, huomioiden kokemusasiantuntijat eli palvelun käyttäjät ja vammaisneuvoston edustajat.

Hanketta ohjaa perustettava ohjausryhmä, jossa on mukana alueen sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden ja hankkeessa mukana olevien verkostoyhteistyön vastuuhenkilöitä. Ohjausryhmää täydennetään palvelun käyttäjien edustajista ja alueella toimivista kolmannen sektorin toimijoista. Näiden vastuulla on seurata ja ohjata hankkeen toteutusta ja varmistaa niiden tavoitteiden saavuttamisen ja yhteensovittaminen.

Hankkeen operatiivisesta ohjauksesta ovat vastuussa nimettävä ydinryhmä, joissa on hankkeen konkreettisesta toteutuksesta vastuussa olevan projektiryhmän edustus. Hankeryhmän vastuulla on varmistaa hankkeen suunnitelman mukainen eteneminen. Hankekokonaisuudesta Essotessa vastaa **hankepääällikkö** (50% työpanos), joka vastaa projektin hallinnointi-, koordinointi-, suunnittelu- ja raportointitehtävistä. Hankkeen operationaalisista tehtävistä vastaa **projektipääällikkö**. **Viestintäassistentti** vastaa monipuolisesti sisäisen ja ulkoisen viestinnän käytännöllisistä tehtävistä. Hankkeessa työskentelevän **asiakaskoordinaattorin** vastuulla on erityisesti tutkimus- ja kehittämispainotteisen sosiaalityön joukkoistaminen, sosiaalityöntekijöiden ja palveluohjaajien mukanaolo toteutuu työpanoksen siirroilla. Hankkeessa on mukana **Vaalijalan asiantuntija/asiantuntijoita**, jotka tuntevat kommunikaatiomenetelmiä, tuetun päätöksenteon menetelmiä sekä palveluiden kehittämistyötä.

Hankkeen **toteuttajakumppanit** ovat valikoituneet mukaan erityisen ja ainutlaatuisen osaamisen ja kokemuksen kautta. Toteuttajakumppanit tarjoavat hankkeeseen asiantuntijapalveluita ja kumppaneiden kanssa tehdään tarkemmat sopimukset yhteistyön sisällöstä myöhemmin. Yhteistyöstä sopiessa huomioidaan valtakunnallista hanketta ohjaavan Sosiaali- ja terveysministeriön sekä sitä toteuttavan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen antamat ohjeet ja suositukset. Toteuttajakumppanit osallistuvat alueellisen verkostotyön toimenpiteiden kautta Sopivan toimintatavan mallintamiseen. Alustavasti rooleista on sovittu:

- KVPS toimii hankkeen koordinoinnin kumppanina sekä osallistuu kokonaisvaltaisesti tapahtumien ja koulutusten järjestämiseen sekä toimintatavan kuvaamiseen.
- Hyödynnetään Diakin asiantuntemusta kustannusten huomioon ottamisesta HB:n käytännön toteuttamisessa ja kustannus-vaikuttavuus arvioinnin edellytyksistä. Diakin lehtoreilla ja asiantuntijoilla on vankan pedagogisen ja tutkijaosaamisen lisäksi työyhteisöjen ja –menetelmien kehittämisosaamista. Sosiaali- ja terveysalan kouluttajana Diakilla on vahva osaaminen erilaisten ryhmien tarpeista sote-palveluissa.
- Metropolia Ammattikorkeakoulu osallistuu toimintakäytäntöjen muutosprosessiin, kerää tietoa kehittävän arvioinnin menetelmin ja koostaa tietoa organisaation toimintakäytäntöjen muutoksista. HB muuttaa eri toimijoiden asemaa ja rooleja asiakkuusprosessissa. Hyödynnetään Avain kansalaisuuteen -hankkeessa luonnosteltuja roolikarttoja muutosten tukemisen pohjana ja kehitetään edelleen asiakkaiden, työntekijöiden ja palveluntuottajien roolikartta-työvälineet ja toteutetaan niiden käyttökoulutus.
- Kukunorin ihmislähtöisen muutosmuotoilun osaamista hyödynnetään hankkeen alkuvaiheessa asiakastyön välineiden käyttöönotossa ja verkostotyön alkuasetelmien suunnittelussa. Kukunori osallistuu myöhemmin myös tulosten paketointiin.

Hankkeen talousarvio perustuu toimintasuunnitelmaan ja toimintasuunnitelma on riippuvainen taloudesta. Taloussuunnitelma on laadittu arvioiden toimenpiteiden laajuutta ja niiden toteutukseen tarvittavia resursseja kokonaistaloudellisuuden ehdoilla siten, että projektin tulokset ja vaikutukset voidaan parhaalla mahdollisella tavalla varmistaa.

Toteutus ja aikataulu

Hankeorganisaatio yhdessä kehittäjäkumppaneiden asiantuntemuksen kanssa on resurssipohja, jonka avulla suunnitellut toimenpiteet toteutetaan hankkeen aikataulun puitteissa. Hankkeen toteutusta ja aikataulu esitetään kuvissa 1 ja 2.

Kuva 1: Hankkeen keskeiset toimenpiteet ja tulokset

TOIMENPITEET	TULOKSET JA VAIKUTUKSET
<p>ASIAKASTYÖ HB:n hyötyjä ja soveltuvuutta selvittävä tutkimus- ja kehittämispainotteinen sosiaalityö. Roolikarttojen kuvaaminen henkilökohtaisen budjetoinnin asiakastyön prosesseista.</p>	<p>Tuloksena on Sopivan toiminnan tapojen pakka. Selkeäkieliset ja tiivistetyt kuvaukset henkilökohtaisesta budjetoinnista:</p> <ul style="list-style-type: none"> • taustaideologia, arvolähtökohdat, päämäärä • prosessin vaiheiden kuvaukset • arvon kohtuullisuuden määrittäminen • käytön edellytykset ja seuranta • eri sidosryhmien roolikarttoitus • työvälineet ja menetelmät • keskeiset periaatteet esim. päätösten tuelle, vertaistuella ja yhteiskehittämislle • suhde muihin järjestämistapoihin • käyttäjien hyvinvoinnin ja HB:n kustannusten seuranta <p>Vaikutuksena suunnittelu ja toteuttamisprosessit vahvistavat henkilön itsemääräämisoikeutta, osallisuutta, valinnanmahdollisuuksia ja hyvää elämää. Apua ja tukea on saatavissa joustavasti elämän eri tilanteisiin ja yksilöllisiin tarpeisiin</p>
<p>ALUEELLINEN VERKOSTOTYÖ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kehittämöt ovat yhteiskehittävää työpajatyöskentelyä, jossa eri näkökulmien edustajat verkostoista kohtaavat. • Kohtaamot ovat vapaamuotoisia keskustelukahviloita ja kohtaamispaikkoja yhteiskehittämislle. • Koulutukset antavat uutta tietoa ja mahdollistavat muutosta. 	
<p>VALTAKUNNALLINEN YHTEISTYÖ Aktiivinen osallistuminen yhteiseen hanketyöskentelyyn THL:n ja muiden alueiden kanssa.</p>	
<p>MUUT TEHTÄVÄT</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alkuvaiheen arvioissa kootaan kehittämisideat yhteen aikaisemmasta kehittämistyöstä ja tietolähteistä sekä kuvataan nykytila. • Alueellisen hankeviestinnän toteuttaminen • Ohjausryhmätyöskentely osallistaa sidosryhmiä luo edellytykset projektin onnistumiselle 	

Asiakastyö

Hankkeessa tehdään tutkimus- ja kehittämispainotteista asiakastyötä, jonka tarkoituksena on selvittää HB:n soveltuvuutta asiakkaille. Hankkeen työntekijät tekevät ja koordinoivat sosiaalityöntekijöiden, palveluohjaajien ja -koordinaattoreiden sekä erityistyöntekijöiden ja muiden ohjaajien työtä, jossa arvioidaan HB:n hyötyjä ja edellytyksiä. Asiakastyön avulla kuvataan roolikarttoja henkilökohtaisen budjetoinnin asiakasprosesseista. Asiakastyön toteutuksen käytännöt tarkennetaan THL:n ohjeiden pohjalta.

Alueellinen verkostotyö

Verkostotyö toteutuu kolmen toimenpiteen kautta. Kehittämöt ovat työpajojen kokonaisuus, jotka keräävät laajasti yhteen alueen verkostoja. Työpajat ajoitetaan ja niiden sisällöt suunnitellaan palvelemaan valtakunnallisen hankkeen prosessia. Toteuttajakumppanit ovat päävastuussa Kehittämöiden järjestämisestä. Työpajoja järjestetään kohdennetusti tietyille kohderyhmille, että kaikille laajemmin aihepainotusten perusteella.

Yhteiskehittämistä mahdollistetaan matalalla kynnyksellä Kohtaamo-nimellä kulkevilla keskustelukahviloissa. Keskustelukahvilat ovat keino kuulla kokemusasiantuntemusta. Kohtaamispaikoissa toimintamenetelminä voidaan käyttää esimerkiksi dialogista verkostotyötä, palvelumuotoilua ja toiminnallisia ryhmätyönmenetelmiä yhteisen keskustelun lomassa.

Hankkeen aikaiset koulutukset tukevat osaamisen vahvistumista mm. itsemääräämisen ja osallisuuden teemoista sekä henkilökohtaista budjetointia tukevista menetelmistä (esim. kommunikaatio ja tuettu päätöksenteko). Tarkemman koulutussuunnitelman pohjana on alkuvaiheen kartoituksen kautta selkiytyvä tarve. Koulutuksien sisällöistä vastaavat hankkeen toteuttajakumppanit.

Yhteistyö valtakunnallisen hankkeen kanssa

Hankkeessa työskentelevät osallistuvat aktiivisesti THL:n järjestämiin yhteisiin tilaisuuksiin. Hanke mukauttaa tehtävänsä hyödyttämään parhaalla mahdollisella tavalla valtakunnallisen hankkeen kokonaisuutta.

Hankkeen hallinnolliset tehtävät

Muut hallinnolliset tehtävät on eritelty otsikkotasolla kappaleen kuvioissa. Tärkeimpiä tehtäviä ovat alkuvaiheen arvio, kattava hankeviestintä, vaikuttava ohjausryhmätyöskentely ja työn jatkuva dokumentointi.

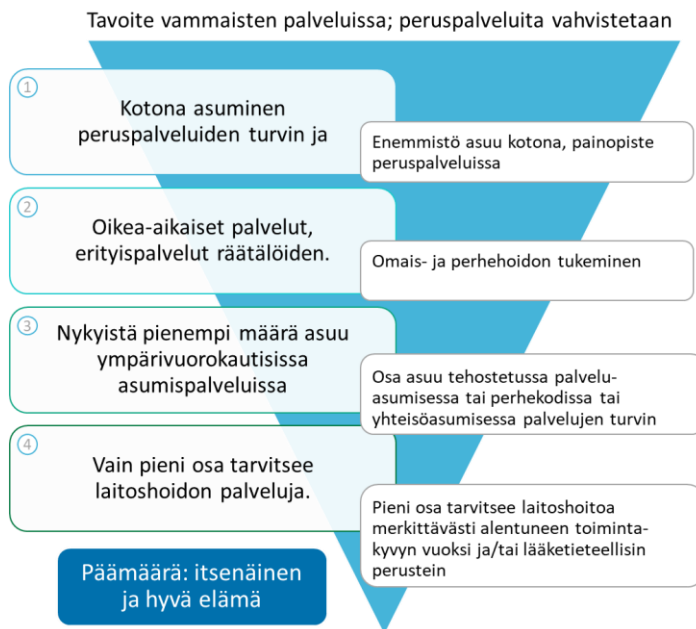
Kuva 2: Hankkeen aikataulu ja vaiheistus

	2020						2021													
	07	08	09	10	11	12	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12		
Asiakkaiden kanssa toteutettava sosiaalityö	Tutkimus ja kehittämispainotteinen asiakastyö																			
			(x)	(x)	x	x	x	x	x	x	x	x	(x)	(x)						
Alueellinen verkostotyö	Kehittäjäkumppaneiden haku ja alkuinfo																			
		x	x	x															E-S päätöstapahtuma	
	Kehittämö																			
				x	x	x				x	x	x			x					
	Kohtaamo																			
								x	x	x	x	x	x							
Yhteistyö valtakunnallisen hankkeen kanssa	Koulutukset																			
				x	x			x	x			x	x		x	x				
	Käynnistystapaaminen																			
			x																Päätös t.	
	Työkokous																			
			x	x			x			x			x	x		x		x		
Hallinnolliset tehtävät	Rekrytointi ja resursointi																			
	x	x	x																	
	Toteutuksen tarkennus																			
	x	x	x	x																Väliarviointi- ja keskustelu
																				Loppuarviointi
	Alkuvaiheen arviointi, kehittämisideoiden koonti ja nykytilan kuvaus																			
		x	x	x																
	Ohjausryhmä																			
			x					x						x					x	
Tulosten paketointi																				
							x	x	(x)	(x)	(x)	x	x		x	x	x	(x)	(x)	
Tulosten paketointi ja levittäminen																				
Viestinnän pyrhdykset																				
x	(x)	x	x	(x)	x	x	x	(x)	(x)	(x)	x	x	(x)	(x)	x	x	(x)	x	x	

Hankkeen liittyminen muihin aikaisempiin tai käynnissä oleviin hankkeisiin

Henkilökohtaisen budjetoinnin kehittäminen kytkeytyy Essoten uuden vammaispoliittisen ohjelman (2020-2023) toimeenpanoon. Ohjelma laadittiin osallistavia menetelmiä hyödyntäen monialaisena työpajatyöskentelynä. HB:n kehittäminen hyödyntää tuoreen työpajatyöskentelyn tiedonkeruuta ja jatkaa eri tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä luontevasti. Vammaispoliittisen ohjelman tavoite on edistää kuntayhtymän alueen vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta ja tasavertaista osallisuutta yhteiskunnan toimintaan. Ohjelmalla tavoitellaan myös itsemääräämisoikeuden toteutumista ja palvelujen saatavuuden parantamista.

Kuva 3: Essoten strateginen linjaus vammaispalveluissa

Kehittäminen tulee olemaan osa Essoten hallinnoimaa sote-maakuntaudistusta Etelä-Savon sote-maakuntaudistusta, jossa parannetaan palveluiden saatavuutta mm. tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskusten kautta. Oletamus on, että HB:ssa ihmisten omat ehdotukset ja omaehtoiset valinnat ovat linjassa Essoten tavoitteiden kanssa peruspalveluiden vahvistamisesta (kuva 3).

Hankkeessa on hyödynnettävissä kokemus ja materiaalit Etelä-Savon asiakaslähtöinen palveluohjausverkosto ja osaamiskeskus omais- ja perhehoitoon OSSI-hankkeesta (2016-2018) sekä vuoden takaisesta Sitran luotsaamasta Vaikuttavuuskehittäjä -työskentelystä.

Lisäksi hankkeen aikana tietoja ja hyviä käytäntöjä vaihdetaan käynnissä olevan Vetovoimainen kotihoito – Tehdään hyvä arki yhdessä ESR-hankkeen kanssa. Siinä tavoitteena on kotihoidossa työelämän laadun ja työn tuottavuuden parantuminen, tarjonnan ja kysynnän kohtaamisen ja työhyvinvoinnin sekä alan veto- ja pitovoimaisuuden lisääntyminen.

KVPS ja henkilökohtaisen budjetoinnin keskus Suunta tarjoaa osaamisensa hankkeen käyttöön. Sen taustalla on monivuotinen kehittämistyö, jonka juuret ovat Tiedän mitä tahdon! -hankkeesta (2010-2013), joka oli ensimmäinen laajasti henkilökohtaista budjetointia Suomessa kehittänyt projekti. Kokemuspohjaa on vahvistanut lukuisten kuntakumppaneiden kanssa keskeytymättömänä jatkunut uusien toimintatapojen kehittäminen. Sopiva-hankkeessa

hyödynnetään Suunnan kautta rakentuvia yhteyksiä muihin alueellisiin HB:n kokeiluhankkeisiin ja keskuksen ylläpitämään HB:n kokeilijoiden ja kehittäjien Suuntaamo-verkostoa. Kansainväliset verkostot ovat hyödynnettävissä parhaillaan käynnissä olevan Erasmus+ -rahoitteen SKILLS II hankkeen kautta, jonka tavoitteena on lisätä taitoja ja osaamista HB:n käyttöön ympäri Eurooppaa. Kansainvälisiä verkostojen kautta on saatavissa aiheen syvin osaaminen käyttöön.

Hankkeen toteuttajakumppanit Metropolia ja Diak toimivat keskeisessä roolissa Avain kansalaisuuteen: henkilökohtainen budjetoimintamallin avulla osallisuutta, itsemääräämisoikeutta ja valinnanvapautta -hankkeessa (2016-2019). Hankkeen kokemuksia ja tuloksia hyödynnetään asiakkaiden, palvelujen ja asiakkuusprosessin sekä kustannusten näkökulmasta.

Oppeja ja yhtymäkohtia muutosmuotoiluun haetaan Vaalijalan kuntayhtymän kehittämistä Tekemisen tiekartasta, jonka avulla vammaisen henkilö voi hakeutua mukaan häntä itseään kiinnostavaan päiväaikaiseen toimintaan. Keskeistä toimintaan hakeutumisessa ei ole toimintakeskuksen tai toimintapaikan valinta vaan kiinnostava sisältö sekä helppo, selkeä toimintasisältöjen valikoiden toteutus.

Toimintamallien juurruttaminen ja levittäminen

Oleellista toimintamallien juurruttamisessa ja levittämisessä on, että hankkeen tuloksena muodostuvasta Sopivan toiminnan tapojen pakasta rakentuu hankeorganisaatioihin aidosti käyttöön tuleva ja toimintaa ohjaava toimintatapa. Toimintakuvausten on tarkoitus tiivistää oleellinen tieto selkeästi, toimia ajantasaisesti päivittyen ja olla skaalattavissa kansalliselle tasolle muiden hyödynnettäväksi.

Hanketyöskentelyn toimintatavoilla (ihmislähtöisesti, yhdessä kehittäen, tositarkoituksella) varmistetaan toteuttavien organisaatioiden sitoutuminen ihmislähtöisen arvopohjan mukaiseen toiminnan järjestämiseen. Tämä on perusta, ihminen voidaan kohdata palveluissa kokonaisvaltaisesti, ja tuki ja apu toteutuvat ihmisen itsemääräämisoikeutta, autonomiaa ja osallistumista edistävällä tavalla. Keskeistä on hankkeen aikana selvittää HB-toimintatavan toimivuus ja vaikutukset arvioiden sen vaikutuksia mm. ihmisten hyvinvointiin ja palvelujen kehittämistarpeeseen ja kustannuksiin. Hankkeen aikana tarkemmin tunnistettavista kehittämistarpeista muodostetaan toimintasuunnitelmat jatkoa varten. Oleellista on seurata ja arvioida hankkeen aikana

- hankkeen etenemistä
- kehitettyjen toimintatapojen toteutettavuutta ja toteuttamisen edellytyksiä todellisissa olosuhteissa ilman hankkeen tukea.
- kehittämistavoitteiden toteutumista ja kehitettävien toimintatapojen kykyä tuottaa tavoiteltuja vaikutuksia

Hankkeessa sitoudutaan käyttämään yhteiskehittämisen alustana uudistunutta Innokylää, jonne on mahdollista koota tulokset yhteen paikkaan ja levittää niitä eteenpäin.

Lisäksi hankkeen toteuttajakumppaneiden verkostot toiminnan tulosten levittämiseen ovat poikkeuksellisen vahvat. Valtakunnallisesti ne leviävät oppilaitosten verkostojen kautta. Diakin kampukset sijaitsevat Helsingin lisäksi Turussa, Porissa, Pieksämäellä ja Oulussa, Metropolia toimien pääkaupunkiseudulla neljällä kampuksella kouluttaen laajasti kulttuurin, liiketalouden, sosiaali- ja terveystieteiden sekä tekniikan asiantuntijoita ja kehittäjiä. Kukurin toimii mielenterveyden- ja vammaisalan kattojärjestönä, hankkeen tulokset levitetään sen tämänhetkisille 39 jäsenjärjestölle. Suunnan laajat kansalliset ja kansainväliset verkostot ovat oleellinen juurruttamisen ja levittämisen väline.